

ČESKOSLOVENSKO-VATIKÁNSKE ROKOVANIA: OD PRELOMU ROKOV 1977–1978 DO PÁDU KOMUNISTICKÉHO REŽIMU*

JAN PEŠEK

PEŠEK, J.: Czechoslovak – Vatican Negotiations: from the Turn of 1977–1978 up to the Fall of Communist Regime. *Historický časopis*, 50, 2, 2002, pp. 280–306, Bratislava. Czechoslovak – Vatican negotiations began at the beginning of the 60s of the 20th century. They were interrupted several times and started again. At the end of the year 1977 there were some partial results achieved. Paul VI, the Pope, established a separate Slovak religious province with its seat in Trnava. At the same time the changes in church borders of individual dioceses were made in order not to exceed state borders of then Czechoslovak Republic. František Tomášek, the Cardinal, became Prague archbishop. That was but all and the negotiations came to the stand still. After John Paul II, the present Pope, overtook his post in the year 1978, Vatican started its pressure for more religious freedom in ČSR. History. Czechoslovakia. Vatican negotiations on the turn of the years 1977–1978 till the fall of the Communist regime.

V dôsledku konfrontačného postupu komunistického režimu v Československu po roku 1948 boli jeho vzťahy s Vatikánom roku 1950 fakticky ukončené; oficiálne síce prerušené neboli, klesli však na bod mrazu a až do začiatku 60. rokov akékoľvek kontakty prestali. Neoficiálne sa obnovili roku 1961 a od roku 1963 už prebiehali na úrovni oficiálnych delegácií. Trvali takmer päť rokov, priniesli však len minimálne výsledky. Podarilo sa vyriešiť prípad arcibiskupa Josefa Berana (dohoda o jeho odchode do Ríma) a obsadenie Pražskej arcidiecézy biskupom Františkom Tomáškom, skončila sa internácia alebo väznenie všetkých biskupov a zhoda sa dosiahla v niekoľkých menej podstatných otázkach vzťahu štátu a katolíckej cirkvi, napr. pri znení sľubu vernosti republike. V zásadnejších otázkach (išlo predovšetkým o zrušenie alebo zmenu tzv. cirkevných zákonov z roku 1949 a obsadenie správ diecéz biskupmi) k dohode nedošlo. Československé vedenie nemalo záujem korigovať vzťah štátu a cirkvi a nebolo ochotné ani ku kompromisnému riešeniu niektorých konkrétnych situácií. Rokovania sa dostali do „slepej uličky“ a v polovici roka 1967 boli prerušené s tým, že budú vo vhodnej situácii (bez určenia presného termínu) pokračovať.

Vhodnú situáciu na ich obnovenie vytvárali zmeny v cirkevnej politike československého štátu po januári 1968. Pri vzájomných informatívnych rozhovoroch sa dohodlo, že k obnoveniu vzájomných kontaktov dôjde v októbri 1968; prišla však okupácia Československa vojskami piatich štátov Varšavskej zmluvy v auguste 1968, čo situáciu výrazne skomplikovalo. Neoficiálne rokovania sa uskutočnili v apríli 1969 (pri návšteve vatikánskej delegácie na pohrebe biskupa Ambróza Lazíka), zostali však na takej úrovni ako v čase ich prerušenia v polovici roka 1967. Kontakty síce naďalej neoficiálne pokračovali, no československé vedenie lavírovalo. Požiadavku Vatikánu na obnovenie rokovaní neakceptovalo a trvalo na ich odložení na „vhodnejší čas“; vychádzalo zo stanoviska, že „netreba sa ponáhľať, rokovania neodmietnuť, ale nevyjadriť sa k termínu ich obnovenia“. K oficiálnym rokovaniam tak došlo až v októbri 1970 (13.–16. 10. 1970) v Ríme.

Niekoľko rokov trvajúce rokovania priniesli niektoré ďalšie čiastkové výsledky. Pre katolícku cirkev na Slovensku, duchovných i veriacich, mali najväčší význam dve